

Кравченко Мілена Сергіївна, практичний психолог Комунального закладу «Харківська спеціальна школа №3» Харківської обласної ради; член ГО «ART-Kharkiv» та відокремленого підрозділу ВГО «Арт-терапевтична асоціація» в Харківській області; Член ГО «Асоціація дитячих та сімейних психологів України» (АДСПУ, Харків), член ГС «Національна психологічна асоціація»

ЛІПЛЕННЯ – КОМПЛЕКСНИЙ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ (ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ)

Ключові слова: арт-терапія, арт-педагогіка, діти з особливими освітніми потребами, інтелектуальні порушення, корекційно-розвивальна робота, пластилін.

Мета роботи: актуалізувати увагу до арт-терапевтичної роботи з пластиліном з дітьми з особливими освітніми потребами (інтелектуальними порушеннями).

Сучасний етап розвитку освіти в Україні актуалізує питання всебічного та гармонійного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Науковці, педагоги, педіатри, батьки сьогодні в пошуку розв'язання проблеми – створення таких умов для навчання, щоб не нашкодити учню. Усе це спонукає шукати нові психолого-педагогічні засоби взаємодії з дитиною у навчально-виховному процесі.

Особливого значення це питання набуває в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, а саме з дітьми, які мають інтелектуальні порушення.

Такі діти відстають від своїх однолітків, вони мають незворотні порушення пізнавальної діяльності, для них є характерним низький рівень розвитку пізнавальних інтересів, пам'яті, уваги, сприйняття, в них бідний словниковий запас, недостатня загальна обізнаність. Спостерігаються порушення в емоційно-вольової сфері, знижена активність всієї діяльності тощо. Їм властива недосконалість мислення, адже основним симптомом є недорозвинення вищих форм пізнавальної діяльності, зокрема, таких операцій мислення як аналіз, порівняння, узагальнення і абстрагування.

Дитина з порушенням інтелектуального розвитку не навчається сама бавитися іграшками, якщо її цьому не навчать. Вона самостійно не засвоює

навіть найпростіших знань про оточуюче, не набуває навичок самообслуговування, все потребує спеціального всебічного корекційного навчання [5].

В роботі з дітьми з особливими освітніми потребами дуже важливо використовувати гнучкі види корекції, одним з таких засобів є арт-терапія.

Арт-терапія у широкому значенні – це система психологічної допомоги, заснована на мистецтві та творчості і побудові та розвитку психотерапевтичних стосунків [2, с. 138].

Арт-терапевтичні методи є одночасно реабілітаційними і креативно-терапевтичними засобами, оскільки охоплюють різноманітні види мистецької діяльності, що мають корекційно-компенсаторний вплив [4, с. 43].

Як відзначає Л.Лебедева, є широкий спектр показань для проведення арт-терапевтичної роботи в системі освіти, причому не тільки з дітьми, але і в педагогічному колективі [3, с. 25].

Людина починає відчувати себе спокійно, розслабляється, даруючи себе творчості.[1]

Використання в корекційній роботі методів арт-терапії, арт-педагогіки дозволяє, ненав'язливо спостерігаючи за дитиною в процесі спонтанної творчості, пізнати її життєві цінності й особистісні інтереси, зрозуміти індивідуальність, відчути настрій. Творча діяльність гармонійно поєднує виховний, розвивальний, діагностичний і корекційний процеси, створюючи підґрунтя для налагодження довірливих емоційних стосунків із дитиною, ефективною соціальною взаємодією та якісного корекційного впливу.

Методи арт-терапії та арт-педагогіки широко застосовується у корекційній роботі з дітьми, які мають проблеми емоційного характеру в поведінці та спілкуванні: підвищену тривожність; агресивність; замкненість; сором'язливість; знижену самооцінку. Вони сприяють розв'язанню таких завдань: навчають дітей основам комунікації та конструктивних форм поведінки; розвивають здібності адекватного сприйняття себе й оточуючих; усувають надмірне напруження, тривожність і бар'єри для продуктивних, конструктивних дій; регулюють соціальні взаємини дітей. Допомагає дітям справлятися зі своїми психологічними проблемами, відновлювати емоційну рівновагу, переключатися з негативних переживань на позитивно забарвлені відчуття і думки.

Можливості пластиліну у корекційно-розвитковій, виховній та терапевтичній роботі.

Пластилін – синтетичний матеріал, дозволяє забезпечити високу точність зображення і передбачає безпосередню роботу руками; може використовуватися як для створення тримірних фігурок, так і для двомірних зображень шляхом розмазування на папері чи картоні. [2, с. 209].

Пластилін у корекційно-розвитковій роботі. Це:

- розвиток дрібної моторики рук та укріплення дрібних м'язів кистей рук;
- розвиток вправність дитячих пальців;
- розвиток зорово-моторної координації (координація рухів руки й ока);

- отримання сенсорного досвіду (відчуття форми, ваги, пластичності, фактури);
- синхронізують роботу обох рук;
- готує руку до письма та малювання;
- закріплю знання про кольори та їх відтінки;
- розвиває когнітивну сферу (пам'ять, увагу, уяву, мислення тощо);
- розвиток фантазії;
- покращення емоційного стану;
- закріплення знань геометричних фігур, рахунку;
- розширює загальні знання про оточуючий світ предметів та явищ.

У виховній роботі сприяє вдосконаленню та розвитку:

- естетичного бачення;
- творчих здібностей;
- розвитку таких рис характеру, як терплячість та наполегливість.

У терапевтичній практиці:

- Зняття м'язових зажимів;
- Зменшення агресивності, страхів, тривожності, гніву;
- Підвищення самооцінки;
- Гармонізація внутрішнього стану;
- Здатність до самовираження та вдосконалення.

Це далеко не всі позитивні якості та властивості пластиліну в правильно організованій роботі, як з дітьми, так і дорослими.

Головне в роботі з пластиліном – не переоцінити сили дитини, дати їй цікаве завдання, яке буде відповідати можливостям дитини. Тоді вона відчує максимум задоволення не тільки від процесу ліплення, а й від результатів своєї роботи.

З досвіду роботи потрібно зазначити, що в роботі з молодшими школярами, важливо дати час на «знайомство» з пластиліном, з його властивостями та можливостями. А саме: колір, текстура, вага, м'якість, гнучкість тощо.

Таким чином, використання пластиліну в арт-терапевтичній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами відіграє важливу роль у її комплексному розвитку: гра, навчальна діяльність, пізнавальна та емоційно-вольова сфери, творчий потенціал.

Література

1. Вознесенська О.Л., Сидоркіна М.Ю. Арт-терапія у подоланні психічної травми: Практичний посібник / Олена Вознесенська, Марина Сидоркіна. – К.: Золоті ворота, 2015. – 148 с.
2. Енциклопедичний словник з арт-терапії/О.Л. Вознесенська, О.М. Скар, О.А. Бреусенко-Кузнецов, О.О. Деркач, Л.В. Мова та ін.; [за аг.наук.ред. О.Л.Вознесенської, О.М. Скар]. – К. : Видавець ФОП Назаренко Т.В., 2017. – 312с.
3. Лебедева Л.Д, Практика арт-терапии: подходы, диагностика, система занятий / Л.Д. Лебедева. – СПб. : Речь, 2008. – 256 с.

4. Медведева Е.А., Левченко И. Ю., Комиссарова Л.Н., Добровольская Т.А. Арт-педагогика и арт-терапия в специальном образовании: учебник / Москва: Издательский центр «Академия», 2001. – 248 с.
5. Стаденко Н.М., Блінова Г.Й., Мосієнко Л.М. Розвиток логічного мислення розумово відсталих учнів у процесі навчання (методичні рекомендації), К.:РУМК спецшкола, 1984.